

Gwarchodfa Natur Genedlaethol Cors y Llyn

National Nature Reserve

Croeso i Gors y Llyn

Mae Cors y Llyn yn cario'i hanes yn ei henw. Ar un adeg, roedd yr ehander cyfareddol hwn o gorsydd a chorstiroedd yn llyn. Roedd y ddau fasn sy'n ffurio craidd y warchodfa'n wreiddiol wedi'r cerfio gan rewifoedd yn ystod yr Oes lâ ddiwethaf a gwnaethan nhw lenwi â dŵr tawdd. Dros filoedd o flynyddoedd, caffodd y basnau eu llenwi'n raddol gan lystfyddiant, cerrig a phridd, gan greu'r cynfinoedd cyfoethog a chymysg a welwch chi heddiw.

Coedwig gorachaidd Sgandinafaidd
Mae'r ddau fasn bellach yn cynnal amrywiaeth o lystfyddiant sy'n dwli ar asid, gyda thoreth o fwsglau cors, grug, llugaeron, grug croesdail a'r gwyltis. Ar yr ymylon, byddwch hefyd yn gweled llafn y bladr. Mae gan y basn deheuol ei gymeriad neilltuol ei hun: mae pinwyd yr Alban yma wedi'u rhwystro rhag tyfu, fel pinwyd Sgandinafaidd, oherwydd y mawn llawn dŵr. Mae rhai o'r coed dros 100 oed, ond dim ond ychydig o droedfedd o uchder! Mae rhuban o fedw a ffen yn amgylchynu'r gors.

Welcome to Cors y Llyn – the 'Bog of the Lake'

Cors y Llyn bears its history in its name. What is now a fascinating expanse of bog and fenland was once a lake. The two basins which form the core of the reserve were originally carved out by glaciers during the last Ice Age and filled with meltwater. Over thousands of years, they gradually became choked with vegetation, stones and earth, to create the rich, mixed habitats you see today.

A Scandi-style dwarf forest

The two basins now support a range of acid-loving plant-life, with abundant bog-mosses, ling, cranberry, cross-leaved heath and the insectivorous round-leaved sundew. At the edges, you will also find patches of bog asphodel. The southern basin has its own distinctive character: the Scot's pine here is severely stunted, Scandinavian style, because of the water-logged peat. Some trees are over 100 years old yet only a few feet tall! A ribbon of birch wood and fen surrounds the bog.

Beth i edrych amdano

Dŵl Ryfedol ar gyfer Blodau Gwylt

Ychydig i'r chwith o'r llwybr y tu hwnt i'r giât, cadwch olwg am ddôl fach iawn ond arbennig iawn. A fyddch chi'n credu bod hon ymysg y dolydd â'r cyfoeth gorau o flodau sydd ar ôl yn y canolborth? Mae dros 100 o wahanol flodau wedi eu cofnodi yma, gan gynnwys tegeirian brych y rhos, hesgen lwydias, cycylog bach ac ystrewlys, y dywedir y bydd ei ddail nid yn unig yn cynhyrchu powdr tisian effeithiol ond hefyd yn lleddfu'r dolannoedd ac yn hel pryfed ymaith. Os ydych yn ymwlchi pan nad yw'n dymor yr haf, bydd yn rhaid i chi ddod yn ôl!

Mwyniant Mursennod a Gweision y Neidr

Ger y pwll, yn yr haf, fe welwch addangosiad llîgwar o fursennod a gweision y neidr, gan gynnwys rhai mawr megis yr ymerawdwr a gwas neidr y de. Ac os ydych chi'n lwcus, efallai cewch y fraint brin a weld hebog yr echeddyd yn eu hela.

Pail yn adrodd yr hanes

Yn ddwfn o dan rafti sîmsan o hesg a mwsglau mae haenau o baill yn cofnodi'r holl newidiadau i'r dirwedd dros 10,000 o flynyddoedd. Mae Cors y Llyn fel dyddiadur byw o'n gorffennol ac felly mae'n safle daearegol o grynn bwys. Mae band o baill a ganfuwyd yma'n dangos y dystiolaeth gyntaf o dyfu yd yn yr oes Neolithig gynnar yng nghanolbarth Cymru.

gwyltis
sundew

ymerawdwr
emperor dragonfly

What to look out for

Fantastic Meadow for Wildflowers

Just to the left of the path beyond the gate, look out for a very small but very special meadow. Would you believe this is amongst the best flower-rich meadows remaining in mid-Wales? Over 100 flowering plant species have been recorded here, including heath-spotted orchid, carnation sedge, lesser skullcap and sneezewort, whose leaves, it is said, will not only yield an effective sneezing powder but will also relieve toothache and repel insects. If you are visiting outside summer you must come back!

Dragonfly and Damselfly Delights

Near the pond, in summer, you'll experience a colourful display of damselflies and dragonflies, including some larger ones like the emperor and the southern hawker. And if you're in luck, you might have the rare privilege of spying a hobby, catching these insects on the wing.

Pollen tells the story

Bands of pollen, lying deep under the shaky raft of sedges and bog mosses, show how this landscape has changed over the last 10,000 years. One of these bands revealed the first evidence of growing cereals in early Neolithic times in central Wales. Cors y Llyn is like a living diary of our past and therefore a very significant geological site.

pumalen y gors
marsh cinquefoil

Lwybr Cors y Llyn

Cors y Llyn Walk

Hygrych
Pellter: $\frac{3}{4}$ milltir/1.2km
Amser: $\frac{3}{4}$ awr

Dilynwch y llwybr hygrych sydd o'ch blaen i fwynhau Cors y Llyn, gan orffen gyda llethr ysgrifn nôl at y maes parcio. Mae seddi a mannau pasio ar gyfer defnyddwyr cadeiriau olwyn. Gallwch hefyd archwilio'r caeau o fewn y warchodfa, ond cadwch at y llwybrau os gwellwch fod cnwd gwair yn tyfu neu mae'n bosibl y bydd da byw yn pori yno.

UCHAFBWYNTIAU:

- Darganfyddwch y warchodfa wastad hon - sy'n hygrych i bawb - ar ei llwybrau pren sydd wedi'u gorchuddio â rhwyll
- Rhyfeddwch o doreth o flodau gwylt yr haf yn y ddôl
- Chwiliwch am y goedwig binwyd corachaidd
- Synnwch at yr amrywiaeth o weision y neidr a mursennod llîgwar yn yr haf
- Sylwch ar y coetiroedd corsiog ar hyd y llwybr pren
- Edrychwch am wybedog brith, tingoch a thelor y coed - y triawd sy'n ymwal â choetiroedd derw Cymru yn ystod yr haf.

- Be amazed at the profusion of summer wildflowers in the meadow
- Seek out the Scandinavian-style dwarf pine forest
- Dazzled by the range of colourful dragonflies and damselflies in summer
- Take in the swampy woodlands along the boardwalk
- Look out for pied flycatchers, redstarts and wood warblers - the Welsh oak woodland summer visiting trio.

tegeirian brych y rhos
heath spotted orchid

ER MWYN EICH DIOGELWCH CHI:

- Mannau corsiolyd â lystfyddiant sy'n amrofio dros byllau dŵn ag ochrau serenn - cadwch y llwybr pren a'r llwybrau.
- Dŵr agored dŵn - cadwch i llwrdi.
- Mae llaw yw'n ym portiannau o'r warchodfa - pediwrch a mynd atynu neu gelio eu bwydo nhw. Cadwch gŵn dan reolaeth dyn a siwrnewch eich bod yn cau'r gâtiau y tu o'i chi.

FOR YOUR SAFETY:

- Boggy areas with floating vegetation and deep steep-sided pools - please keep to the boardwalk and paths.
- Areas of deep open water - keep away.
- Livestock graze parts of the reserve - do not approach or try to feed them. Keep dogs under close control and please shut gates behind you.